شاری دووەم؛
ڕۆیشتن لەپێناوی گەڕانەوەدا..!

فۆتۆ: هیوا قادر

توانا ئەمین

لەگەڵ گەڕانەوەدا پێشکەشە بە کوردە..

«ماڵ چەندێ سەلامەت بێ، ئینسان هەرئەبێ ڕۆژێک دەرگاکەی بکاتەوەو بڕوات، بەهەشت و جەهەنەمیش هەردووکیان لەدەرەوەی ماڵن.. بەڵام سوێند دەخۆم ئەوەی لەم شارەدا سەری لەهێلکە جوقابێ بچێت بۆ ئەوپەڕی دونیاش دەزوویەکی ئەم شارە هەر بەقاچییەوە دەبێت.. بۆیە من کە دەڕۆم تەنیا بیر لەوەدەکەمەوە کەی دەگەڕێمەوە.»

لە ڕۆمانێکی بەختیار علی یەوە..

«من لەو نوسەرانەم کە لەشارێکا نیشتەجێن تا لەبارەی شارێکی ترەوە بنووسن، لەشارێکا نیشتەجێم تا حەز لەشارێکی تر بکەم. کاتێکیش شارەکان جێدەهێڵم نازانم کامیان لەمنا و من لەکامیانا بووم.. لەڕاستیدا من بۆخۆم شارێکی بەتاڵم!»

لە ڕۆمانێکی ئەحلام موستەغانمی یەوە..

ئەرێ بەڕاست کوێ شارە؟ ئایا شار بەهەموو گردبوونەوەی سەدهەزار کەسێک دەوترێت لەسەر ڕووبەرێکی پەنجا هێکتاریی؟ ئایا وەک ئەنگڵس بۆی چووبوو؛ شار جێگایەکی گەورەی بەرهەم هێنان و شوێنی دابەشی کار و دواجار دابەشی چینایەتییە؟ یان وەک تەلارسازەکان لایان وایە؛ شار پێکهاتووە لە کۆمەڵێک ڕاستەڕێ و پیادەڕەو و جادەی فراوان وساختومانی بەرز و ئاپارتمانی نوێ؟ یان نا.. وەک ئیکۆنۆمیستەکانی سەدەی حەڤدە دەیانگوت: شار ئەو جێیەیە کەبژێوی زۆرینەی دانیشتوانەکەی لەسەر بەرهەمی کشتوکاڵیی نەبێ؟ یا شارناسیی نوێ هەر بەوە دادەکەوێ کە زانکۆ و فڕۆکەخانە و تەرمیناڵ و شەمەنەفەر و کەشتیی و دەزگاگەلی گەورەی تر، لەجێگایەکدا ببینێت و ئەو شوێنە ناوبنێت شار؟ ئایا ناچڕاڵیست و توریستی ئەمڕۆ کۆک نین لەسەر ئەوەی تا جێگایەک بتوانێ ناوی شار بۆخۆی هەڵبگرێ، دەبێ یان لەسەر **دەریا** بێت یان لانی کەم **ڕووباری** پێدا تێپەڕێ..؟ کام شارەی ئێمە لەسەر دەریایە و ڕووبار بەکامەیاندا تێدەپەڕێت؟!

دوای ئەوپرسیارانە ئەوەی کە دوابڕیار لەسەر شاربوون و شار نەبوونی جێیەک دەدات، چاوی جوانیناسی ئێمە وسەلیقەی تایبەتی مرۆڤ خۆیەتی.

هەریەکێک لەئێمە خاوەنی شارێکین، یان ئەگەر ڕستەکە ڕێکبخەمەوە؛ هەریەک لەئێمە شارێک خاوەنێتی.. شوناسی ئینسانەکان شوناسی شارەکانیانە، هاوڕێیەکم لە شاری (**مارسیلیا**)ی باشوری فەڕەنساوە لەبارەی ئەو لووتبەرزییەوە بۆی نووسیبووم کە (**پاریس**)نشینەکان لەسەرانسەری ئەو وڵاتەدا هەیانە. ئیدی شارەکان وەهان؛ ڕۆحیان هەیە، دڵیان هەیە، هەیانە دڵناسکن.. هەیانە دڵڕەق.. هەیانە بوغزاویی.. هەیانە خوێنشیرین. ئەوان غیرە دەکەن.. تووڕەدەبن.. کوڕەکانی خۆیان دەکەنە دەرەوە (کچەکانیشیان).. شارەکان خەون و جادوویان هەیە، جادووی شارەکان کەمتر لەکۆڵان و لاڕێ و ماڵەکانیا دەردەکەوێ.. ئەم تەڵیسمە ئەوکاتە دەمانگرێ کەشارەکان جێدەهێڵین.. دروست جادووی شارەکان وەک جادووی خودی جادووکەرەکان وەهایە؛ جادووی سپییان هەیە.. سیحری ڕەش.. هەیانە سەرساممان ناکەن، هەیانە کاری نەکردەنییە بەڵام ئێمە ناتوانین بیکەین، هەیانە ئێجگار سەرسوڕهێنەرە (**بۆ من فرانکفۆرت ئەمەی دواییان بوو**). شارەکانیش هەروان، بەوجیاوازییەی ئەمان هەموویان کۆکن لەسەرئەوەی پاش جێهێشتنیان تەلیسمت بکەن.

شارەکەی من بەو مێژووە نوێیەیەوە، بەو شەقامە خوار و کۆڵانە لارانەیەوە خاوەنی جادوویەکە کەهاوشاریەکانم دەست و پەنجەیان لەگەڵ نەرمکردووە و بێ ئەوەی بەخۆیان بزانن بە نەشئەی ئەو هونەرەی یەخسیرن. پەیوەندی شارەکان و

شەرنشینەکانی ناوی وەک بەختدۆزەکان بۆی دەچن؛ کاریگەری فەلەکیی لەسەر سەعات و ڕۆژی لەدایکبوونیان و سوڕانی زەوی و هاوڕێتمی ئەم خاکە و جوڵەی ئەستێرەکان دروستی نەکردووە.. نـــا.. بەبڕوای من پەیوەندی مرۆڤ لەگەڵ شارەکاندا، پەیوەندییەکە لەسەر هێڵی ڕابردوو دێت و دەچێت، یاریکردنێکی زەمەنە لەنیوان ئێستاو جاراندا.. پەیوەندییەکی ئاوا زادەی دەستتێکەڵکردنێکی نامەردانەی یادەوەرییە لەگەڵ **نوستالۆژیادا**. هەرتەنیا ئەوانە شاری ئێمە نین کەتێیاندا لەدایکبووین، ئەوانەش کە ڕۆژێک لەڕۆژان ڕێمان تێیکەوتووەو لەسەر شەقام و ناو پارک و باخچەکانیا لەسەر پارچەیەک مقەبا شەوانی ساردمان تیارۆژکردۆتەوە.. ئەوجێگایانەی تیاناندا گریاوین و عەزەرتی دووری وەختەبووە سەفەرمان بخاتەوە سەر سەفەری **نـــالـی**، ئەوانەش شاری ئێمەن.. **شاری دووەمی** ئێمە.

دەستی ئەم شارانە لەدەستی دایەنەکان دەچێت شتێک لە سۆز و بەزەییهاتنەوەیان پێکەوە تێدایە.. هیچ کاتێک دڵڕەقی ئەم شارانە ناگەنە دڵڕقی شارە ڕاستەقینەکانی خۆمان.. لەڕاستیدا من لەژیانی تەقلیدی خۆمدا هەروەک چۆن دۆستەکانم لەسەر ئاستی نزیکایی هاوخەمیمان هەڵبژاردووە و باوەڕم وابووە **گریان** زۆر زووتر لە **پێکەنین** شتەکان دەکات بە هی ئێمە، بۆ شارەکانیش هەروا بۆی چووم؛ کە ئەوە پێکەنین نییە شارێک دەکاتە شاری من، بەقەد ئەوەی ئەوە مەراقە ناهێڵێ من خۆم بەخەڵکی ئەوشارە نەزانم..

فریو لەم شاری دووهەمانەدا بەردەوام ئامادەیە، ئیبلیسێکی ناچیزە، مفستۆفیلیسێکە بۆخۆی، من بۆخۆم زیاد لەجارێ لەشەقامەڕێی (**ماریالویزا**) لە ناوەڕاستی شاری (**سۆفیا**) دوای بینیی کەسێ داچەڵەکیوم.. دوای کەوتووم.. پێشم لێگرتووە.. لێم بووە بە کەسێکی خزمی خۆم.. کەچی کە من گەشتوومەتە سەری و چاوم بەڕوخساریا داچەقاندووە.. واقیع زیاتر لەوەی لێی چاوڕواندەکرێت دڵڕەقتربووە و لەو چەند چرکە کەمەیا ئاشناکەمی لێکردوومەتە ئەغیار.. ئەمە کەی ئەوە؟! شپرزەو سورهەڵگەڕاو بەکۆڵێک خەجاڵەتییەوە کابرام لەحەپەسانیا جێهێشتووەو بە پۆزشیکەوە هەر بەڕێوە وتومە: «съжалявам - **ببورە**».. ئینجا چاوم بڕیوەتە درزەگەورەکانی کاشیی عەردەکەو لە سادەیی خۆم و عەیاری ئەو شارە ڕاماوم.

ئێمە کەسەفەر دەکەین بەتەنیا ناڕۆین، ئیقباڵی خۆشمان لەگەڵ شمەکەکانمانا دەئاخنینە ژانتاکانەوە.. لەڕاستیدا لەئەزموونی کورتی سەفەری منا نائومێدیەکەشم لەگەڵ خۆم ماڵەوماڵ و شارەوشار گێڕاوە؛ دەریا و دورگە و دەشتی سەوزو دوندی بەفراویم نیشانداوە.. نوسەری موسافیر هیچ کاتێک تەنیا نییە.. کەسی لەتەکدا نەبێت ئازاری خۆی

هەڵگرتووە، **ئازار** وەک ئاژەڵیکی بەوەفا، **نیچە** واتەنی«من بۆ ئازاری خۆم ناوێکم هەڵبژاردووە؛ ناوم ناوە سەگ.. ئەم ئازارەی من بەقەد سەگێک وەفادارو ناڕەحەتکەر و بێ شەرم، سەرقاڵکەرو عاقڵە.. من دەتوانم کسکس لەم ئازارەم بکەم و دەردەدڵەکانی خۆم چۆن ئەوانی تر بەسەر سەگەکان و نۆکەرەکان و هاوسەرەکانیانا خاڵیی دەکەن، ئاوا بەسەریدا خاڵی بکەم.» ئێستا ئەو ئاژەڵە گوێرایەڵەم وا لەباوەشدا، لەڕێگا درێژەکانی هێڵی ئاسندا، بەناو شەختە و سەهۆڵا لەناو کابینە چکۆڵەی شەمەنەفەرێکی درێژدا، ساندویچی ژنە میهرەبانەکەی **بەرزان هەستیار** دەکەم بە دووکەرتەوەو بەدەم خوێندنەوەی (**سێوی سێهەم**)ەوە کە شەوی پێشوو **بەختیار علی** دابوویمێ، لەتێ پرتەقاڵ دەدەم بەمەراقی هاوسەفەرم و لەتێک دەنێمە زاری وشک و تاڵی خۆمەوە..
تێپەڕین بەشارەکاندا چێژێکی هەیە.. چێژی ئەو کونپشکییەی حەزدەکەی بزانی لەپشت گڵۆپە زەردو کەم تینەکانی ئاپارتمانەکانی بەردەمتەوە چی دەگوزەرێت.. غایەلەی بیرکردنەوە لەعەشقی ئەو کوڕو کچە بوهیمیانەی لەڕێیەکی دوورەوە هاتوون تا قفڵێک بدەن لە تەلبەندی سەر پردی ڕووباری (**ڕاین**) وکلیلەکەی هەڵدەنە ئاوەکەوە..!
کەدەچنە شارەکانەوە غەمێکی قورس وەک تەم دەنیشێتە سەر دڵتان.. غەمی ئەوەی کە ئەم هاتووچوونە جگە لەگۆڕینەوەی بڕێ بیناو جادەو دەموچاو بە بڕێ بیناو جادەو دەموچاویتر زیاتر هیچ شتێکی تر نییە!
کەدەچمە (**هەولێر**) لەگەراژەوە پرسیار لەشۆفێرەکە دەکەم «لە کوێوە دەڕۆی؟» وەک هەمیشە ئەوان لە دوو ڕێگای سەرەکی و هەندێ لاڕێی چەپەک بترازێ ڕێی تر بۆ هەولێر پێنازانن.. من دەزانم هەڵەکە ئالێرەدا ڕوودەدات؛ کە شۆفێرەکان دەکەوەنە ڕێ، ڕێگایەکی تر دەیانبات و ناچنە هەولێر.. وەک ئەوەی چوون بۆ هەولێر چوون بۆ شارەدێیەک نەبێ لە دەشتێکا، کە کۆمەڵێ ماڵ لەدەووری قەڵای سەرتەپۆلکەیەکدا گردبووبنەوە.. شارەدێیەک گەشەیەکی ناسروشتی و کۆمیدی کردووە.. ئێرا جێگای ئەوەنییە گەرنا دەمگووت (**هەولێر**) دەبوو وەک (**پراگ**) تابلۆیەکی نایاب بێت لەو کۆن ونوێ ییەی .. تێکەڵەیەک بێت لە شارێکی مێژوویی و شارێکی مۆدێرن.. هەولێر بەوڕۆحە سادەو جوانە گوندیەیەوە دەبێت بەهەمووشتێک بەڵام **شار نا**.
چەند سەعاتێک بوو دەمگووت ئەم پرسی چوون بۆ (**شار**)و چوون بۆ (**ناو**)ی شارانە لەگەڵ **عەتا محەمەد** دا تاوتوێ دەکەم، چاک بوو نەمکرد، چیرۆکێکی ئاوێنە- ئەندێشەیی لێ دەخولقاندو ئێجگاریی سەری لێ دەشێواندم.. ئەو پیاوە عەجیب سەر لەشار دەردەکات..!

که بەدەمڕێوەو لەمیترۆدا لە (**ڤۆرباری**)یەوە بۆ سەنتەری شاری (**ستۆکهۆڵم**) پێمووت:«دەزانی من ئەمەوێ بگەم.. من هەستانەکەم تا ئێستا گەشتبێتمە **سوید**..!!» **هیوا قادر** قامکێک دەژەنێتە چاویلکەکەی و کەمێ دەیباتەوە سەرلووتە قنجەکەی و دەڕوانێتە ویستگە پڕحەشاماتەکەی ئەو دیو پەنجەرەکەوە کە سەرما کوڵمی کچەکانیانی سوورترکردۆتەوە، بە هەوایەکی گرانەوە دەڵێ:«**توانا.. تۆ هەرگیز ناگەیتە ئەو سویدە.. هەرگیز..!**» من هیچ ناڵێم و دووڕۆژ دواتر بلیتی فڕۆکە دەبڕم و دەگەڕێمەوە!

شارەکان ڕەنگ و ڕووی کوڕەکانی خۆیان دەگرن؛ دۆستۆیۆڤسکی بخوینەرەوەو (**پترزبۆرگ**)ت نەیەتەوە پێشچاو، چیخۆف بێ (**یالْتا**)، جێمس جویس بخوینەرەوەو (**دبلن**) لەیادبکە، دیکنز و شێکسپیر بخوینەرەوەو بیر لە (**لەندەن**) مەکەرەوە.. نیکۆس‌کازانتزاکیس بێ (**کریت**)، پاموک بێ (**ئەستەمبوڵ**)، (**تەنجە**) بێ تاهیر بن جەلون، (**بۆینس‌ئایرس**) بێ بۆرخیس، خۆسەسیلا بێ (**سالامانکا**).. نزیکتر بڕوانە شاری مۆسیقارەکان سپییەکان بخوێنەرەوە و (**سلێمانی**) مەهێنەرەوە بەر زەینی خۆت.. ناتوانی..! ڕۆماننوسەکان حەزیاندەکرد وانەبن، لێ تازە کوڕی شارەکانی خۆیانن.. ئەمەشتێکە وەک لەعنەت.. لەعنەتی شار.. ڕستەیەکی حەسەنی پورمەهتابم هاتەوەبیر کاراکتەرێکی لاوەکی و عەنتیکەی ڕۆمانی **باڵندەغەمگینەکان**.. ئەو بە قەشمەرییە غەمگینەکەیەوە شتێکی سەیر لەبارەی ئەو پەیوەندییە لەعنەتییەوە دەڵێت:«مەلعونە ئەو کچەی لەم شارەدا لەدایک دەبێ.. مەلعونە ئەو کوڕەی ژنی تێدادەهێنێ.. مەلعونن ئەو ژن و مێردەی تا ئەبەد تیایا دەمێننەوە.»

سەرەنجام کە لەشارێکەوە دەڕۆین بۆ شارێکی تر ئەوە ئێمەین؛ خۆمانین، بەڵام کە دەگەڕێینەوە ئەوە ئێمەین و **خۆمان‌نین**.. وابزانم لەشوێنێکی تردا وتبووم؛ ئەمە ئێتر یانی **شێواویی** ڕاستەقینە.

2010

www.Tanyaee.tk

•ئەم نوسینە بەشێکە لە وتارێکی درێژ بەناونیشانی (شاری دووەم؛ شوێنێک لەفەنتازیا.. جێگایەک لەسەر کاغەز)